

Sintoizm'deki Tanrı İnancının Japon Sosyal Yaşamına Etkisi

Halil İbrahim Şenavcu | Sorumlu Yazar/Corresponding Author

Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi (ROR ID: 024nx4843)

İslami İlimler Fakültesi, Dinler Tarihi Bilim Dalı

Assist. Prof. Dr., *Izmir Katip Celebi University, Faculty of Islamic Sciences, Department of History of Religions, Izmir/Turkey*

ibrahimsenavcu@hotmail.com | ORCID: 0000-0003-2096-3093

The Influence of the Belief in God in Shintoism on Japanese Social Life

Abstract

In Shintoism, the indigenous religion of Japan, the term *kami*, is simply used for anything possessing supernatural power or force. However, the term is more complex than that, which is identified with belief in God. In this regard, "Shinto gods" are broadly called *kami*. For this reason, many researchers defined this belief as polytheist, pantheist, animist, shamanist so forth. Basically, the reason behind this kind of characterizations for the belief in God in Shintoism is originated from the concept of *kami*, which has different meanings such as the good and bad spirits that are believed to exist in the sky, the spirits of ancestors, and evils. In addition, the spirits of dead people are also regarded as *kami* and are blessed by their families. However, the meaning of this concept cannot fairly be understood without knowing its context and how it is used in a sentence.

It is believed that *kami* can provide benefits and cause negative impacts to individuals in all aspects of their lives. Regarding this belief, *kami* has noticeable effects on Japanese social life. For instance, it is noteworthy that the crime rates in Japanese society are low compared to other developed countries. In addition, it is possible to see the reflections of this belief in every field of life from literature to cinema and architecture to art. In this sense, scenarists and writers in Japan engaged in the *kami* belief with the themes of their works. For instance, in Japanese comic book "Manga", which is identified with Japan and in the cartoon movie industry has employed *kamis* for different purposes; such as instilling religious knowledge and morality, giving various messages, scaring and warning. Apparently, the role of *kami* in Japanese people's moral behaviors also takes an important place by virtue of practicing worships and conducting ceremonies. Depending on these eminent aspects of *kami* effects on Japanese people's ethical life, it can be interpreted that *kami* implements psychological well-being. It can be said that these faith-based worship and behaviors make a great contribution to believers. In Shintoism, the manifestation of God in the form of both human and other beings, and the understanding

Yayın | Published: 20 Mart/March 2022

Kabul | Accepted: 18 Şubat/February 2022

Geliş | Received: 01 Ocak/January 2022

Değerlendirme | Peer Review: Dış Bağımsız | Externally Peer-reviewed.

Hakem Raporları | Peer Review Reports: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eskiyeeni/page/13397>

Atıf | Cite as: Halil İbrahim Şenavcu, "Şintoizm'deki Tanrı İnancının Japon Sosyal Yaşamına Etkisi = *The Influence of the Belief in God in Shintoism on Japanese Social Life*" *Eskiyeeni* 46 (Mart/March 2022), 73-88.

<https://doi.org/10.37697/eskiyeeni.1054400>

© Halil İbrahim Şenavcu | CC BY-NC 4.0 Attribution-NonCommercial 4.0 International

that people become deified if they die by doing good deeds in their lives, are quite different from religions such as Islam and Judaism that separate God and other beings ontologically with sharper lines. This transitivity between beings has helped people who adopt this religion to avoid hurting all beings.

In this study, we aimed to analyze the effects of the notion of God in Shintoism on Japanese social life with the phenomenological and descriptive method that is frequently used in the history of religions. Therefore, in our study, the nature of the term *kami* has been respectively discussed in the context of its essence with the belief in God, as well as the function of this belief in worship and religious festivals, which is observed to be practiced frequently. Lastly, the effects of *kami* on the social lives of those who believe in Shintoism has been emphasized.

Keywords

History of Religions, Japanese, Religion, Shintoism, God, *Kami*

Şintoizm'deki Tanrı İnancının Japon Sosyal Yaşamına Etkisi

Öz

Japonya milli dini olan Şintoizm'de *kami* terimi, basit bir biçimde doğüstü güce sahip olan her şey için kullanılır. Bununla birlikte, Tanrı'ya inanmakla özdeşleştirilen bu terim mezkûr izahtan çok daha karmaşıktır. Bu bağlamda, “Şinto tanrıları” genel itibariyle *kami* olarak adlandırılmıştır. Bu nedenle birçok araştırmacı bu inancı politeist, panteist, animist, şamanist vb. şeklinde tanımlamıştır. Temel olarak Şintoizm'de Tanrı inancına yönelik bu tür nitelendirmeler, gökyüzünde var olduğuna inanılan iyi ve kötü ruhlar, ataların ruhları, şeytanlar gibi farklı anlamlar taşıyan *kami* kavramından kaynaklanır. Ayrıca ölümlerin ruhları da *kami* olarak kabul edilir ve aileleri tarafından kutsanır. Ancak bu kavramın anlamı, bağlamı ve cümle içinde nasıl kullanıldığı bilinmeden tam olarak anlaşılabilir.

Kaminin, bireylere hayatlarının her alanında fayda sağlayabileceğine ve birtakım olumsuzluklara neden olabileceğine inanılır. Buna bağlı olarak onun Japon sosyal yaşamında gözle görülür etkilerinden söz edilebilir. Örneğin Japon toplumunda suç oranlarının diğer gelişmiş ülkelere nazaran düşük olması dikkat çekicidir. Ayrıca edebiyattan sinemaya, mimariden sanata hayatın her alanında bu inancın yansımalarını görmek mümkündür. Japonya'da senaristler, yazar ve çizerler için Şintoizm ve onun temel inancı olan *kami*, oldukça kaynak sağlamıştır. Örneğin Japonya ile özdeşleşmiş Japon çizgi romanı *manga* ve çizgi filmi *anime* endüstrisinde *kami*, insanlara dinî bilgi ve ahlak aşlamak, çeşitli mesajlar vermek, onları korkutmak ve sakındırmak gibi farklı amaçlara konu olmuştur.

Şintoizm'deki *kami* anlayışının ve bu düşüncenin sosyal hayatta en çok tezahür ettiği yer olan ibadet ve dinî bayramların halkta büyük bir psikolojik ve sosyolojik rahatlamaya yol açtığı ifade edilir. Buna bağlı bir biçimde kaminin Japon halkının etik ve psikolojik davranışlarında bir iyilik haline neden olduğu ve bu inanç kaynaklı ibadet ve davranışların, inananlara büyük katkı sunduğu söylenebilir. Şintoizm'de tanrının gerek insan gerekse de diğer varlıklar şeklindeki tezahürü ve insanların da yaşamlarında hayırlı işler yaparak ölmeleri durumunda tanrılaşmaları anlayışı, İslam ve Yahudilik gibi tanrı ile diğer varlıkları ontolojik olarak birbirinden daha keskin hatlarla ayıran dinlerden oldukça farklıdır. Varlıklar arasındaki bu geçişkenlik, bu dini benimseyen insanların tüm varlıkları incitmekten sakınmasına vesile olmuştur.

Bu çalışmada, dinler tarihinde sıklıkla kullanılan fenomenolojik ve nitelendirici yöntemle Şintoizm'deki Tanrı kavramının Japon sosyal yaşamına etkilerini analiz etmeyi amaçladık. Bu nedenle çalışmamızda kami teriminin mahiyeti, tanrı inancıyla ilişkisi bağlamında ele alınmış ve bu inancın sıklıkla uygulandığı gözlenen ibadet ve bayramlardaki işlevine yer verilmiştir. Son olarak da tanrı inancının, Şintoizm'e inananların sosyal hayatlarına etkileri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Dinler Tarihi, Japon, Din, Şintoizm, Tanrı, Kami

Giriş

Şintoizm, dinler tarihçileri tarafından Japon millî dini olarak tanımlanır.¹ Bir inanın din olarak adlandırılabilmesi için gerekli olan, mabetleri, din adamları, ritüelleri, metinleri, bayramları gibi, unsurların bulunduğu bu inanç sistemi, Japonlar tarafından dinden ziyade, Japon milletinin eski kültürü ve geleneği olarak nitelendirilir.²

Komşu kültürlerin karışımıyla Japonların eski halk inançlarından müteşekkil bir yapıya sahip olan Şintoizm'in herhangi bir kurucusu yoktur ve bu din geçmişten günümüze kadar çevresindeki inançlardan etkilenecek şekilde şekillenmiştir. Özellikle Çin'den gelerek halk arasında yayılan Budizm, halkın neredeyse ikinci inancı olmuştur. Ruizm/Konfüçyanizm ve Daoizm/Taoizm ise sosyal hayatın içine sinmiş, insanlar tarafından ismen zikredilmese de inaniş ve yaşayışın temel unsuru olarak mevcudiyetini sürdürüegelmiştir.³ Böylece bu dinî yapı Japonya'da insanların dinî inançlarını rahatça yaşamalarına imkân sağlamıştır.

Şintoizm'in en temel kavramı, tanrı kavramını da içine alan '*kami*'dir.⁴ Japon kutsal metinleri Kociki/Kojiki⁵ ve Nihongi⁶ de de büyük oranda yer tutan bu kav-

¹ John Bowker, *The Concise Oxford Dictionary of World Religions* (Oxford: Oxford University Press, 2000), 537; Sokyō Ono, *Şinto: Kamilerin Yolu*, çev. Suat Ertüzün (İstanbul: Okyanus, 2004), 13.

² Allan G. Grapard, "Shinto", *Kodansha Encyclopedia of Japan*, ed. Gen Itasaka (Tokyo: Kodansha, 1983), 7/125; Halil İbrahim Şenavcu, "Japon Dinleri", *Dünya Dinleri*, ed. Şinasi Gündüz (İstanbul: Milet & Nihal, 2019), 262-263.

³ Ono, *Şinto*, 13-15; Joseph M. Kitagawa, "Japonya Dinleri", çev. Abdullah Davudoğlu, *Asya Dinleri* (İstanbul: İnkılâb Yayınları, 2002), 475, 488; Hüsamettin Karataş, "Erken Dönem Japon Budizmi", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/2 (2013), 53-67; Hammet Arslan, "Budizm", *Doğudan Batıya Düşüncenin Serüveni (I-X)*, ed. Bayram Ali Çetinkaya (İstanbul: İnsan Yayınları, 2015), 675-722; Hammet Arslan, "Budizm'in Çin'e Girişinde İpek Yolunun Önemi ve İşlevi", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/1 (Haziran 2018), 1-21.

⁴ Kami kavramının tam olarak tanrı kavramıyla karşılanmasının imkânı çalışmada irdelenmiş, bunun mümkün olmadığı anlaşıldığından çalışmanın başlığında amacımızı daha doğru yansıttığı düşüncesiyle kami yerine tanrı ifadesi tercih edilmiştir. Makalenin ilerleyen kısımlarında Şintoizm'deki Tanrı-Kami ilişkisi analiz edilerek 'Kamiler tanrılar mıdır, tanrı/lar kamiler midir?' gibi sorular aydınlatılmaya çalışılacaktır.

⁵ Japonca'da "Eski Olayların Kayıtları" anlamına gelen ve 712 yılında imparatorun talimatıyla yazıya geçirilen Kociki, dünyanın yaratılışından 628 yılına kadar yaşayan Japon atalarına ve kamilere dair halk arasında anlatılan efsaneleri/hikayeleri içerir. Ono, *Şinto*, 20; Kürşat Demirci, "Bir Din Olarak Şintoizm'in Gelişim Süreci", *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi* 16 (2002), 77; "The Kojiki", çev. Basil Hall

ram öyle önemli bir konuma sahiptir ki, bu dinin her türlü itikat, ibadet ve uygulaması kami inancıyla bağlantılıdır. Hatta 14. yüzyılda yaşayan tarihçi Kitabatake Çikafusa (1293-1354) gibi bazı kişilerin, Japonya'yı "Kamilerin Ülkesi" diye adlandırdığı ifade edilir.⁷

Şintoizm'deki kami kavramının anlam çerçevesi ve farklı tanrı inancı sebebiyle bu din, araştırmacılarca politeist, panteist, animist, şamanist, natürist, paganist gibi nitelendirmelerle açıklanmaya çalışılır.⁸ Dolayısıyla bu kavram doğru bir şekilde anlaşılmadıkça Şintoizm'i anlamak da güç olacaktır. Bu çalışmadaki amacımız Japon milli inancının kilit noktasında yer alan tanrı/kami inancı ve bu inancın Japon yaşamını nasıl etkilediğini araştırmaktır.

Çalışmamızda önce tanrı kavramını içinde barındıran kami inancı hakkında bilgi verilecek, ardından kami inancının ibadet ve bayramların nasıl ve neden temel unsuru olduğu konusu incelenecek, daha sonra ise Şintoizm'deki tanrı anlayışının sosyal hayatın çeşitli yönlerine etkisi işlenerek çalışmamız nihayete erdirilecektir. Bu çalışmamızda literatür çalışması ile elde edilen veriler tümevarım, fenomenolojik ve nitelendirici (tasvirî) yöntem izlenerek değerlendirilecek ve sunulacaktır.

Doğrudan konumuzla ilgili mevcut literatür olarak Nobutaka Inoue editörlüğünde farklı araştırmacıların kami düşüncesinin değişik yönlerinden bahsettikleri bir çalışma,⁹ Türkiye'de de Hüsametdin Karataş tarafından Japon halk dini geleneğinde kami kültürünü işleyen bir makale¹⁰ bulunmaktadır. Bu çalışmalardan makalemizde istifade etmiş olmakla birlikte çalışmamızın, Şintoizm'deki tanrı inancının/kami kültürünün Japon sosyal yaşamına etkisi konusunda ortaya koyduğu özgün bilgilerle bu alandaki boşluğu dolduracağı ümit edilmektedir.

Chamberlain (Erişim 15 Şubat 2022). Bu noktada şu açıklamayı yapma gereği duyulmuştur: Çalışma boyunca, Japonca kelimelerin okunuşu, Türkçe harflerle, anlaşıldığı gibi yazılacak, İngilizce yazılışları kullanılmayacaktır. Örneğin, yaygın kullanım olan *Kojiki* yerine *Kociki*, *Michi* yerine *Miçi* tercih edilecektir.

⁶ "Japonya'nın Kronolojik Tarih Defteri" anlamına gelen ve 720 yılında yazıldığı ifade edilen Nihongi veya Nihon Şoki, Japonya'nın, Japonların ve dünyanın ortaya çıkışından 697 yılına kadar ülkede olan biteni mitolojik tarzda anlatan ve çoğunlukla da *Kociki*'nin tefsiri/yorumu niteliğindeki Şinto kutsal metnidir. Brian Bocking, *A Popular Dictionary of Shinto* (Surrey: Curzon Press, 2005), 100; Bowker, *Dictionary of World Religions*, 414; Ono, *Şinto*, 20.

⁷ Okan Haluk Akbay, *Kojiki: Japon Mitolojisine Bir Yolculuk* (Konya: Çizgi Kitabevi, 2014), 1-2.

⁸ Naofusa Hirai, "Shinto", *The Encyclopedia of Religion*, ed. Mircea Eliade (New York: The Macmillan Co., 1987), 13/280, 287; Kenji Ueda, "Shinto", *Religion in Japanese Culture*, ed. Noriyoshi Tamaru - David Reid (Tokyo: Kodansha International, 1996), 36; Bozkurt Güvenç, *Japon Kültürü* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2002), 143, 151, 153; William George Aston, "Shinto", *Encyclopedia of Religion and Ethics*, ed. James Hastings (Edinburgh: T. and T. Clark Ltd., 1981), 11/463; Ono, *Şinto*, 18, 49; Robert E. Hume, *The World's Living Religions* (New York: Charles Scribner's Sons, 1959), 158-159; Kitagawa, "Japonya Dinleri", 476; Hüsametdin Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültürü", *The Journal of Academic Social Science Studies* 13/79 (2020), 308, 313; Grapard, "Shinto", 7/127.

⁹ Nobutaka Inoue (ed.), *Kami*, çev. Norman Havens (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998).

¹⁰ Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültürü", 307-319.

1. Kami Kavramı ve İnancı

Şinto kavramının, yerel Japon inancını ülkeye dışarıdan gelen inanışlardan ayırmak için ilk kez sekizinci yüzyılda yazılmış *Nihongi*'de kullanıldığı ifade edilir. Aslı Çince olan bu ifadenin Japonca karşılığı “*Kami no Miçi*”dir ve bu da “*Kamilerin Yolu*” anlamına gelir.¹¹ Bu nedenle *Şintoizm*'i doğru anlayabilmek için her şeyden önce bu inancın adında geçen *kami* kavramını bilmek gerekir.

Kami, Japoncada “manevi varlıklar, aşkın, yukarıdaki, yüce, üstün güçler, kutsal varlıklar, ruhlar” gibi anlamlara gelir ve ruhlar, melekler, tanrı/lar, cinler gibi görünmeyen bütün varlıkların genel adı olarak kullanılır. Çok eskiden beri mevcudiyetine inanılan aşkın, tanrısal nitelikli kamiler yanında ölen insanların ruhlarının da bir çeşit *kami* olduğu düşünülür.¹² Dolayısıyla *Şintoizm*'de tanrı/lar denildiğinde *kami* akla gelirken, *kami* kavramı bir yerde kullanıldığında ise tanrı/lar ifade edilmek istenmemiş olabilir. Bunun ne anlama geldiğini doğru anlayabilmek için cümlenin bağlamı dikkate alınmalıdır. Yani *Şintoizm*'de tanrı/lar kamilerdir ancak her *kami* tanrı değildir.

Kami ile Eski Türk inançlarındaki “*kam*” kavramı benzerliğinden yola çıkan bazı araştırmacılar bunların, Orta Asya dillerinden kaynağını alan ve benzer anlama gelen kavramlar olduğunu da iddia etmişlerdir.¹³

Şinto inancında her *kami* aynı özelliklere ve güce sahip olarak algılanmaz. İyi kamiler olduğu gibi, kötü kamilerin de varlığına inanılır. Hayatında iyilikler yaparak ölmüş olan bir kişinin iyi *kami*, kötü işler yaparak ölen birisinin ise kötü *kami* olduğu düşünülür. Fakat her *kamiye* de ibadet edilmez. Dünyanın yaratılışından beri aktif olan *Amaterasu* (Güneş Tanrıçası) gibi aşkın kamiler yanında, topluma faydalı işler yapıp halk tarafından sevilen bazı ölmüş kişiler de duaya, yakarışa ve niyaza layık kamiler olarak değerlendirilir ve onlar adına yapılan mabetlerde kendilerine ibadet edilir. Kamilerin bir kısmının, iyi ya da kötü olarak düşünülmeyip insanların onları çeşitli vesilelerle tazimle anması ve onlara takdimeler sunması neticesinde insanların lehlerine çevrilmesi, tam tersi durumda ise aleyhlerine döndürülmesi mümkündür. Ancak bu durum bütün kamiler için geçerli değildir; zira dinî metinler ve mitolojide insanların hiçbir yanlış davranışıyla bağlantısı olmadan var olan kötü kamiler de göze çarpar.¹⁴

¹¹ Ono, *Şinto*, 14; Karataş, “Japon Halk Dini Geleneğinde *Kami* Kültü”, 309-310; Demirci, “Bir Din Olarak *Şintoizm*'in Gelişim Süreci”, 76.

¹² Ueda, “*Shinto*”, 35; Ono, *Şinto*, 17; Aston, “*Shinto*”, 11/463; Annamari Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş* (İstanbul: Kırkambar Yayınları, 1999), 32; Lafcadio Hearn, *Japonya*, çev. Oğuz Adanır (Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2016), 40.

¹³ Karataş, “Japon Halk Dini Geleneğinde *Kami* Kültü”, 310; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141.

¹⁴ Ono, *Şinto*, 18; Nobutaka Inoue (ed.), *Kami*; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141; Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32; Kürşat Demirci, “*Şintoizm*”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 39/178.

Dünyanın yaratılışı zamanında var oldukları anlatılan kamilerin/ruhsal varlıkların da iyisi ve kötüsünden bahsedilir. Kutsal kitaplarda bu kamilerin birbiriyle nasıl yardımlaşıklarını, mücadele ettiklerini, savaşıklarını, hatta birbirlerini nasıl öldürdüklerini anlatan hikayeler mevcuttur. Dolayısıyla inanişe göre her kaminin gücünün ve yapabildiklerinin sınırları vardır. Antropomorfik / insan şekilli olarak düşünülen kamilerin, ilk var olanlar hariç, çoğunun erkek ve dişi olanları vardır. Her bir varlığın ayrı ruhu olduğuna inanılan Şintoizm'de ölmüşlerin ruhları yanında birtakım dağlar, kayalar, hayvanlar ve ağaçların da kamileri olduğu düşüncesiyle onların önünde saygı gösterisinde bulunulur.¹⁵ Kami olarak ayrı bir üstünlük atfedilen bu varlıklar için kutsal metinlerde ve halk arasında anlatılan efsaneler, mitolojik hikâyeler vardır.

Şintoizm'in temel metni olan Kociki'de her ne kadar "Göğün Merkezinin Kamisi" (*Ame no Minaka Nuşi no Kami*) adındaki kaminin ilk ortaya çıkan kami olduğundan bahsedilse de bu kaminin üstünde fazla durulmamış, bu dinde "her şeyin yaratıcısı tek tanrı" gibi bir husus öne çıkmamıştır. Metinde, bundan sonra hemen ortaya çıkan iki kami (*Takami Musuhi* ve *Kamu Musuhi*) ve diğer pek çok kami, sonrasında sularla dolu olan bir dünyada, yüzen bir köprünün üstünden, kendilerine verilen mızrakla suyu karıştırıp ondan düşen damladan Japonya'yı "Onogoro Adası" olarak ilk meydana getiren *İzanagi* (davet eden erkek kami) ve *İzanami* (davet edilen dişi kami) adında iki kardeş (ve daha sonra eş olan) kami, ardından *Amaterasu* (Dişi Güneş Kamisi), *Tsukuyomi* (Ay Kamisi), *Susano-o* (Deniz Kamisi) ile öteki kamilerin türemesi, bu kamilerin mücadeleleri ve *Amaterasu*'nun erkek torunu *Ninigi*'yi yeryüzüne yerleştirerek Japonya'da hükümlanlık kurmasını istemesi, onun da erkek torunu Cimmu'nun beşerî vücut bulmasıyla imparatorluk ailesinin atası olması ve insanların çoğalmaları mitolojik bir tarzda anlatılır.¹⁶

İkinci Dünya Savaşı sonrası (1946) ABD'nin ısrarıyla imparator, tanrısal özelliğinin olmadığını açıklamış olsa da bu açıklamanın zorla yapıldığını düşünen Şintoistler tarafından imparatorun soyunun Güneş Kamisi *Amaterasu*'dan geldiği ve kutsallığı inancı devam ettirilmiştir.¹⁷ Savaş sonrası işgal döneminde bu inancın okullarda halka öğretilmesi yasaklanmış, ancak bu da inananların kutsal soyun devam ettiğini düşünmelerine engel olamamıştır.¹⁸

¹⁵ Ueda, "Shinto", 35; Ono, *Şinto*, 17; Aston, "Shinto", 11/463; Kitagawa, "Japonya Dinleri", 476-490; Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 311; İbrahim Emre Şamlıoğlu, *Çin ve Japon Dinlerinde Dağ Kültü* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 97-110.

¹⁶ Kitagawa, "Japonya Dinleri", 476-500; "The Kojiki"; Hume, *The World's Living Religions*, 157; Aston, "Shinto", 11/464-467; Akbay, *Kojiki*; Günhan Özhan, *Japon Zihniyeti* (Ankara: Hitabevi Yayınları, 2014), 25-26; Ono, *Şinto*, 15-18; Hirai, "Shinto", 13/287.

¹⁷ Joseph M. Kitagawa, "Japanese Religion: An Overview", *The Encyclopedia of Religion*, ed. Mircea Eliade (New York: MacMillan Co., 1987), 7/536. Ayrıca bk. Janet E. Hunter, *Modern Japonya'nın Doğuşu: 1853'ten Günümüze*, çev. Müfit Günay (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2002), 239,247-249; Demirci, "Şintoizm", 39/177.

¹⁸ Patricia Sullivan, "William Bunce, 100; Demilitarized Japanese Institutions After War", *Washington Post* (14 Ağustos 2008).

Şintoizm’de 8 bin, 80 bin, 8 milyon, hatta 88 milyona kadar kami olduğu ile ilgili farklı rakamlar belirtilse de¹⁹ Japon toplumunda kesretten kinaye olarak yani çokluğu belirtmek için kullanılan 8 ve içinde 8 olan rakamların, kamilerin sayılamayacak kadar fazla olduğunu ifade etmek amacıyla kullanıldığını söylemek gerekir.²⁰ Çünkü her varlığın ruhu olduğuna inanan Japonların, kamileri belirli bir rakamla sınırladığını düşünmek doğru olmayacaktır. Herkesin bütün kamilere ibadet etmesi de beklenmez; Japonlar kendilerini Amaterasu gibi ulusal kamilere, aile kamilerine ve bağlı oldukları mabedin kamilerine ibadetle mükellef hisseder, diğerlerinin kamilerine de saygıda kusur etmez.²¹

Şintoizm’de, İslam ve Yahudilik gibi dinlerin aksine, tanrı(lar) ile diğer varlıklar arasında geçişkenlik söz konusudur. Mesela Şinto metinlerinde, bir insanın öldükten sonra tanrılaşması yanında, tanrı(ların) da bazı zamanlarda antropomorfik biçimde/insan şeklinde görünmesinin ve yaşamına böyle devam etmesinin örneklerine rastlanır. Bununla birlikte Şintoizm inancına göre tanrıların, hayvan veya diğer varlıklar şeklinde tezahürü de mümkündür.²²

2. İbadet ve Bayramların Temel Öznesi Olarak Tanrı(lar)

Tanrı(lar) anlamındaki kullanımıyla kami, Şintoizm’de ibadetlerin ve bayramların en temel öznesi, en önemli unsurudur. Şintoizm’in mabetlerine “kaminin evi” anlamına gelen *Cinca* veya *Miya* adı verilir. Bu mabetler bazen büyük bir yapı olduğu gibi bazen de sokağın bir köşesinde bir apartman veya işyeri gibi bir yapının içinde küçük kulübe halinde de olabilir.²³ Buralara daha çok, ihtiyaç olduğunda, yoldan geçerken veya bayramlarda gidilerek elleri göğüste birbirine bakar vaziyette birleştirip birkaç defa eğilme, çan çalarak kamilerin dikkatini çekme ve onlara takdime sunma şeklinde bir ibadet icra edilir.²⁴ Mabetlerde dua ve niyaz daha çok, *ucigami* denilen ailenin ve bölgenin koruyucu kamisine yapılır.²⁵

¹⁹ Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32; Hunter, *Modern Japonya’nın Doğuşu*, 254; Güvenç, *Japon Kültürü*, 142; Karataş, “Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü”, 310.

²⁰ Güvenç, *Japon Kültürü*, 52; Ono, *Şinto*, 17.

²¹ Ono, *Şinto*, 18; Nobutaka Inoue (ed.), *Kami*; Güvenç, *Japon Kültürü*, 141, 144-145; Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, 32; Hearn, *Japonya*, 41.

²² Ueda, “Shinto”, 35; Karataş, “Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü”, 312; Ono, *Şinto*, 17; Mikiharu Ito, “Evolution of the Concept of Kami”, çev. Normon Havens, *Kami*, ed. Nobutaka Inoue (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998), 20-41; Halil İbrahim Şenavcu, “Şintoizm’de Hayvanlar”, *Kutsal ve Hayvan: Dinlerin Hayvanlara Bakışı*, ed. Süleyman Turan (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020), 445-465; Aston, “Shinto”, 11/463.

²³ Ahmet Güç, *Dinlerde Mabet ve İbadet* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005), 91-92. Ayrıca bk. A. Mete Tuncoku, *Güneşin Doğduğu Adalardan Mektup Var: Bir Türk Öğrencinin Japonya İzlenimleri* (Ankara: Türk Japon Üniversiteler Derneği, 2001), 169-170.

²⁴ Aston, “Shinto”, 11/468; Petek Kitamura, *Japonya / Kiraz Çiçeklerinin Ülkesi* (İstanbul: Epsilon Yayınevi, 2004), 93; Grapard, “Shinto”, 7/130.

²⁵ Ono, *Şinto*, 19; Hirai, “Shinto”, 13/282.

Mahalledeki büyük mabetlerde bulunan, kamilerin tahtı gibi algılanan tonlarca ağırlığındaki bir obje (*mikoşi*), bayram günlerinde caddelerde kalabalık bir grubun omuzlarında büyük bir ibadet aşkıyla, kamiye yaklaşmak/onu mutlu etmek amacıyla taşınır.²⁶

Hanelerde icra edilen ibadet de evin en özel bölümü kabul edilerek kamilere tahsis edilen *kamidana* (kami rafı/kami köşesi) önünde yapılır. Bütün aşkın kamilere, özellikle kami haline gelmiş ölmüشلere mabetteki benzer uygulamalarla şükranlar sunulur, dualar edilir.²⁷

Japonya'da geçmişten bu yana pek çok bayram kutlanır. Hatta bu bayramlara uzaktan bakan kişiler, neredeyse her gün farklı bir yerde bayram olduğu için Japonya'nın bir bayram ülkesi olduğunu ifade ederler. Bu bayramlardan bir kısmı millî bayram ve festival niteliği taşıırken büyük bir kısmı ise köklü bir geçmişe sahip dinî bayramlardır. Özellikle "*Matsuri*" adı verilen dinî bayramların ihdas edilme, yani başlangıç sebeplerine bakıldığında çoğunlukla kamilere şükran ve dua, onların öfkelerini teskin ve onları hatırladığını/ unutmadığını gösterme gibi amaçlar taşıdığı görülür. Her ne kadar günümüzde birçok genç tarafından, bayramların başlangıcındaki bu amaçlar unutulmuş veya eskisi kadar önemsenmiyor olsa da bu bayramlarda icra edilen ritüeller, bayramlarda kamilerle kurulmak istenen bağın pek çok kişi tarafından devam ettirildiğinin kanıtı niteliğindedir.²⁸

Japonya'da kamilerle sıcak irtibatı devam ettirmek için yüzyıllardır kutlanagelen dinî bayramların, insanların psikolojik rahatlamasına büyük katkısı olduğu iddia edilir. Çalışma şartlarının ağır olduğu ülkede kişiler bu bayramlar vesilesiyle aile ve arkadaşlarıyla bolca vakit geçirme imkânına sahip olurlar.²⁹

Japonya'daki dinî bayramların önemli bir diğer katkısı ise sosyolojiktir. *Matsuri* denilen bu bayramlar aracılığıyla bir araya gelen insanlar, aile üyeleri ve arkadaş çevreleriyle birlikte zaman geçirmenin keyfini çıkarır ve bu bayramlarla çocuk ve gençlere sosyal sorumlulukları öğretilir.³⁰ Ayrıca yoğun iş hayatından dolayı sıkıntı yaşayan çalışanlara sağlanan izin imkânları ile sosyal patlamaların

²⁶ Yanagawa Keiichi, "The Sensation of Matsuri", çev. Norman Havens, *Matsuri: Festival and Rite in Japanese Life*, ed. Inoue Nobutaka (Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics / Kokugakuin University, 1988), 6-10; Ueda, "Shinto", 40; Ono, *Şinto*, 72-76.

²⁷ Tokihiko Oto, "Shinto Family Altars", *Kodansha Encyclopedia of Japan*, ed. Gen Itasaka (Tokyo: Kodansha, 1983), 7/137; Ono, *Şinto*, 65-66; Mircea Eliade - Ioan P. Couliano, *Dinler Tarihi Sözlüğü*, çev. Ali Erbaş (İstanbul: İnsan Yayınları, 1997), 269; Kitamura, *Japonya*, 83.

²⁸ Bowker, *Dictionary of World Religions*, 194; Mikiharu Ito, "Festivals, Matsuri", *Kodansha Encyclopedia of Japan*, ed. Gen Itasaka (Tokyo: Kodansha, 1983), 2/252-253; Halil İbrahim Şenavcu, "Japon Dinî Bayramlarının Genel Özellikleri ve Sosyal Hayattaki Yeri", *Mizânü'l-Hak: İslami İlimler Dergisi* 2 (Haziran 2016), 41-56; William P. Fairchild, "Shamanism in Japan", *Folklore Studies* 21 (1962), 40-41.

²⁹ Ito, "Festivals, Matsuri", 2/253; Keiichi, "The Sensation of Matsuri", 15, 18; Ueda, "Shinto", 41; Ian Reader, *Religion in Contemporary Japan* (London: MacMillan Press, 1991), 54.

³⁰ Güvenç, *Japon Kültürü*, 140.

ve büyük fikir ayrılıklarının önüne geçilmiş olur.³¹ Bu yüzden şirketler ve devlet, çalışanların bu bayramlara katılmasını teşvik eder.³² Dolayısıyla kamileri eğlendirmek, onları karşılamak ve anmak amacıyla başlatılan ve halen de devam ettirilen, sokaklarda, mabetlerde ve/veya geniş toplanma merkezlerinde töreler ve şenlikler sebebiyle toplanan Japonlar için dini bayramlar, insanların sosyalleşmelerine ve kaynaşmalarına da büyük katkı sunar.

3. Tanrı İnancının Sosyal Yaşamın Çeşitli Yönlerine Etkisi

Şintoist kültürü benimseyen Japonların özellikle ibadet ve bayramlarda icra ettiği uygulamalara bakıldığında, tanrıların/kamilerin her zaman kendilerini gözetlediğine inandıkları ve buna göre davranışlar sergiledikleri görülür. Bu anlayışa göre kamiler, bu dünyada ve/veya ölümden sonra insanların davranışlarına göre ceza ya da mükâfat verirler.³³ Yapılan araştırmalar göz önüne alınarak, bu düşüncenin Şintoist Japonları suç işlemekten alıkoymuş olabileceği söylenebilir. Çeşitli ülkelerle yapılan kıyaslamalarda Japonya'nın suç oranlarının diğer pek çok ülkeye nazaran kat kat düşük olduğu ve her geçen yıl da ülkedeki suç sayısının azalma eğiliminde olduğu görülmüştür.³⁴ Her ne kadar Japonlar, bu davranışları dinden kaynaklı yaptıklarını iddia etmeseler de Şintoist kültürün ve ahlakın, her yaş kademesinde gerek aile, okul, mabet gibi kurumlarda gerekse de sosyal hayatta itinayla verildiği ülkede, Şintoizm'in temelini oluşturan kami anlayışının büyük oranda etkili olduğu anlaşılır.

Eliade'nin ifadesiyle toplumlarda kutsallar, kutsal dışı/din dışı sayılan nesnelere ayrıştırılarak onlara başka bir önem ve değer yüklenir.³⁵ James L. Cox'a göre de (211-213) kutsalların veya kutsallaştırılan şeylerin tezahürlerini onların kullandıkları dillerdeki çeşitli kavramlarda görmek mümkündür.³⁶ Şintoizm'de de kami kavramıyla belirtilerek kutsal haline getirilen varlıklar saygıdeğer ve dokunulmaz kılınmıştır. Dolayısıyla Japonların dünyaya, insanlara, hayvanlara, çevreye bakışlarını doğru anlayabilmek için animistik, naturistik ve antropomorfik inançlarla ilişkisi bağlamında doğadaki bazı varlıklarda bulunduğu inanılan kamilerin ya da insanların öldükten sonra kami olmasının kutsal kavramı ile ilişkili olduğunu göz önünde tutmak önemlidir.

³¹ Michael Hagan, *Japanese Festivals and Holidays: A Study of Applied Social Control Theory* (Ann Arbor: Central Missouri State University, Yüksek Lisans Tezi, 1997), 43-55.

³² Joseph M. Kitagawa, *On Understanding Japanese Religion* (New Jersey: Princeton University Press, 1987), 117-126; Michael Ashkenazi, *Matsuri: Festivals of a Japanese Town* (Honolulu: University of Hawaii Press, 1993), 134.

³³ Karataş, "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü", 312-317; Hearn, *Japonya*, 27-44.

³⁴ Güvenç, *Japon Kültürü*, 398-401; "Statistics Bureau, Ministry of Internal Affairs and Communications, Japan. Statistical Handbook of Japan 2020" (Erişim 12 Ekim 2021).

³⁵ Mircea Eliade, *Kutsal ve Dindışı*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay (Ankara: Gece Yayınları, 1991).

³⁶ James L. Cox, *Kutsalı İfade Etmek: Din Fenomenolojisine Giriş*, çev. Fuat Aydın (İstanbul: İz Yayıncılık, 2004), 211-213.

Şintoizm'de geçiş törenleri denilen doğum, yetişkinlik, evlilik ve cenaze törenlerine bakıldığında da tanrı inancının bu ritüellerde ön planda olduğu görülür. Yeni doğan bebeğin yedinci gününde, bebeğin huzurlu bir hayat sürmesi için kamilere dua etmek amacıyla evde yakın akraba ve dostlarla “Oşiçiya Meimeişiki” (İsim Verme Töreni) ve yemeği düzenlenir.³⁷ Ardından o günlerde veya doğumdan sonraki bir ay içinde Şinto mabedine giderek rahipten bebeği kutsaması ve dua etmesi istenir. Bu törene de “Hatsu Miyamairi” (İlk Mabet Ziyareti) veya “Omiyamairi” denilir.³⁸ Benzer şekilde, Japonya’da “Seicin no Hi” (Yetişkin Günü) denilen her yılın Ocak ayının ikinci Pazartesi günü, pek çok görevi kendi başlarına üstlenebilmeleri ve sorumluluk sahibi bir yetişkin sayılmaları amacıyla yirmi yaşına giren gençler için mabetlerde törenler düzenlenir ve onlar için kamilere dua edilir.³⁹

Aile olmak ve bu huzurlu aileyi devam ettirebilmek için Şinto mabedi olan Cinca’da kamilerin huzurunda dua ederek nikâh kıydırmak Şintoist Japonların yüzyıllardır uyguyageldikleri bir ritüeldir. Her ne kadar kanunlar açısından asıl geçerli olan resmî nikah ihmal edilmeyip kıydırılmış olsa da aynı zamanda mabette Kannuşî denilen rahibin yönetiminde bir de dinî nikah kıyılmaktadır. Bu uygulama da Şintoizm’i benimseyen Japonlar için tanrı inancının evlilikteki rolünü gösterir. Çünkü kamilerin huzurunda verilen sözlerin, orada evliliğin kutsanmasının mutlu bir aile kurmak ve devam ettirme açısından çok önemli olduğuna inanılır.⁴⁰

Japonya’ya Budizm gelip yerleştikten sonra cenaze törenlerinin Budizm’e göre icra edilmesinin ardından ölmüşlerin kami olması yanında aynı zamanda Buda olarak da kabul edilmesi gelenek haline gelmiştir. Budist tapınaklarda ve cenaze olan evlerde düzenlenen dinî törenlerde kamilere, ölmüş kişiyi, yanlarına kami/buda olarak kabul etmeleri için Budist rahipler yönetiminde dualar edilir. Ayrıca cenazeye, ölmüş kişi için Budist rahiplerden alınan bir Budist isim (*kaimyô*) verilir. Belirli günler, aylar ve yıllarda ölmüşleri anmak için de ev, küllerin konulduğu mezarlık ve mabetlerde anma törenleri düzenlenir; Budist rahiplerden dua etmesi ve kutsal metinlerden okuması istenir. Zira çoğu zaman, cenazesi yakılanların küllerinin bir kısmı evin kami rafına (*kamidana*), bir kısmı me-

³⁷ Dionnie Takahashi, “Baby Celebrations - the Japanese Way 1 (Naming Ceremony)”, *Blackcabbit’s World* (blog) (Erişim 18 Ekim 2021).

³⁸ Master Blaster, “Omiyamairi: How Japan Welcomes Babies into the World”, *SoraNews24 - Japan News* (blog) (Erişim 18 Ekim 2021); Dionnie Takahashi, “Baby Celebrations - the Japanese Way 2 (First Shrine Visit)”, *Blackcabbit’s World* (blog) (Erişim 18 Ekim 2021).

³⁹ Ministry of Foreign Affairs of Japan, “Coming-of-Age Day” (Erişim 18 Ekim 2021); David Allen - Chiyomi Sumida, “Coming of Age Day, a Big Event for Japanese Youths, Is Steeped in Tradition”, *Stars and Stripes* (Erişim 18 Ekim 2021); Kodo Matsunami, *A Guide to Japanese Buddhism* (Tokyo: Japan Buddhist Federation, 2004), 33.

⁴⁰ Ahmet Cihan, “Japonya ve Türkiye’de Evlenme Törenleri”, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* 1 (2003), 17-18.

zarlığa, bir kısmı ise Budist tapınağa bırakılır ve ölünün ruhunun buralarda bulunarak yaşayanları gördüğüne, fayda veya zarar verdiğiğine inanılır.⁴¹

Şintoizm'in, ölüm sonrasında ziyade bu dünyayı daha yaşanabilir kılmayı hedefleyen “dünyevî bir din” olmasından ve insanların kamilerin soyundan geldiği için öldükten sonra da yine kami olacaklarına inanılmasından dolayı ölüm sonrası ritüellere fazla önem verilmeyip bu hususlar Budist rahiplere bırakılmıştır. Aynı sebepten dolayı Şintoistler her ne kadar öldükten sonra kami olma yanında Budalığa erişme gibi konularda Budist anlayıştan etkilenmiş olsa da Budizm'deki keşişlik ve manastır uygulamalarını bu dünyanın yaşanabilir kılınmasına engel gördüğü için benimsememiştir.⁴²

Şintoizm'de hayvanlara bakış açısı ve onlara yönelik davranışlarda da tanrı/kami anlayışının rolü olduğu görülür. Çünkü Şinto kültüründe hayvanların, tanrıların elçileri ve tezahürleri olduğuna dair pek çok mitolojik hikâye anlatılır.⁴³ Bu düşünce çerçevesinde şekillenmiş olan bakış açısı Japonya'da, var olan her şeyin bir ruhu olduğu ve hiçbir varlığa zarar vermemek gerektiği anlayışını doğurmuştur.⁴⁴ Hatta hayvanlara zarar vermek bizzat büyük günahlar içinde zikredilmiştir.⁴⁵ Bu inançlar, Şintoizm müntesiplerinde sadece canlı varlıklara değil, çevreye de zarar vermeme ve var olan her şeye saygılı olma anlayışını beraberinde getirmiştir.

Dinî bayramlarda daha çok görünür olan tanrı inancı ve bununla bağlantılı icra edilen uygulamaların psikolojik ve sosyolojik olarak rahatlamaya sebep olması dolayısıyla insanlarda ortaya çıkabilecek bunalım ve çeşitli sosyal sorunların önüne geçilmesi, çoğunluğu Şintoist olan Japonya'da tanrı anlayışının sosyal hayata katkıları içinde ayrıca zikredilmesi gerekir.⁴⁶

⁴¹ Joy Hendry, *Understanding Japanese Society* (London: Routledge, 1995), 144-145; Harold R. Kerbo - John A. McKinstry, *Modern Japan* (Singapore: McGraw-Hill, 1998), 104; Matsunami, *A Guide to Japanese Buddhism*, 35; Hüsamettin Karataş, *Nichiren Budizmi* (Ankara: Berikan Yayınevi, 2020), 285; Kitamura, *Japonya*, 44-45; Güvenç, *Japon Kültürü*, 154; Noriyoshi Tamaru, “Buddhism”, *Religion in Japanese Culture*, ed. Noriyoshi Tamaru - David Reid (Tokyo: Kodansha International Ltd, 1996), 47, 61.

⁴² Aston, “Shinto”, 11/464; Hammet Arslan, *Kutsal Metinlere Göre Budizm'de Manastır Hayatı* (İzmir: Tıbyan Yayıncılık, 2015); Merve Susuz Aygül, “Japonya'da Kamakura Dönemi (1185-1333) Budist Okulları ve Manastır Kurumu”, *Din ve Felsefe Araştırmaları* 3/6 (Aralık 2020), 209-231; Emine Zehra Turan, *Budizm'de Manastır Hayatı* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004); Karel Van Wolferen, *Japon Gücünün Sırrı: Devletsiz Bir Milletin İnsanları ve Politikası*, çev. İnci Kurmuş (Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1992), 317.

⁴³ Ito, “Evolution of the Concept of Kami”, 20-41; Michael Ashkenazi, *Japon Mitolojisi*, çev. Özlem Özarpacı (İstanbul: Say Yayınları, 2018), 411-415, 437-439; Ono, *Şinto*, 15-19, 42; Okan Haluk Akbay, “Japon Atasözlerinde Geçen Bazı Hayvan İmgeleri Üzerine Tespitler”, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 31 (12 Şubat 2015), 131; William George Aston, *Shinto (The Way of the Gods)* (London: Longmans, 1905), 63; Herbert E. Plutschow - Patrick Geoffrey O'Neill, *Matsuri: The Festivals of Japan* (Surrey: Japan Library, 1996), 131-135.

⁴⁴ Şenavcu, “Şintoizm'de Hayvanlar”.

⁴⁵ Hüsamettin Karataş, “Şintoizm'de Arınma Ayinleri”, *The Journal of Academic Social Science Studies* 78 (Aralık 2019), 5.

⁴⁶ Hagan, *Japanese Festivals and Holidays*, 43-55.

Bu zikredilen hususlara ilave olarak, Japonya'da filmler, diziler, kitaplar gibi çeşitli araçlarla da halka Şinto ve kami anlayışı verilmeye çalışılır. Özellikle ülkede yaygın olarak kullanılan manga (çizgi roman) ve animelerde (çizgi film/çizgi dizi) kami düşüncesi fazlaca işlenir.⁴⁷ Bunlar vasıtasıyla insanlara dinî bilgi ve kültür de öğretilmiş olur. Kamiler aynı zamanda bu aygıtlarla mesaj verme ve korkutarak insanları bazı davranışlardan engelleme fonksiyonu için de kullanılmaktadır. Bir başka açıdan bakıldığında ise Şinto ve kami anlayışı Japon yazar ve senaristlere bolca materyal sunmaktadır.⁴⁸

Sonuç

Kaynaklarda politeist, panteist, natürist, animist, şamanist gibi ifadelerle tanımlanan Şintoizm'deki tanrı inancı diğer dinlerin anlayışından farklıdır. Her şeyi yaratan ve her zaman her şeye hâkim olan tek bir tanrının kabul edilmediği bu dinde tanrıyı ifade etmek için zikredilen kami kavramı da pek çok anlama gelir. Tanrı yerine kullanılan kami kavramı, aynı zamanda gökyüzünde var olduğuna inanılan iyi ve kötü ruhlar, şeytanlar, ölmüş insanların ruhları gibi anlamlarda da kullanılır. Bu kavramın hangi anlamda kullanıldığı, cümle içinde nasıl geçtiğinden anlaşılır. Tanrı anlamında bahsedildiğinde de hangi kaminin mevzubahis olduğu yine konunun gidişatından çıkarılır. Çünkü Şintoizm'de her zaman tanrı ifadesinin karşılığı olarak kami kullanılırken, kami kavramı her kullanıldığında ise tanrı/lar kastedilmez. Şintoizm'deki inanç, ibadet, ahlak, bayramlar gibi dinî ve sosyal hayatta en öne çıkan ve göze çarpan öge olan kami kavramının ne anlam ifade ettiğini bilmek, bu dinle birlikte, geçmiş ve günümüz Japon yaşantısını anlamamızı kolaylaştıracaktır.

Şintoizm'de ibadetin temel unsuru “kami”dir. Kamilere dua ve şükran ifadesi için bayramlarda ve ihtiyaç duyulduğunda Cinca denilen mabetlere gidilip dua edilir. Kamilere daha yakın olmak ve onları mutlu etmek amacıyla bayram günlerinde, mabetlerde bulunan kaminin tahtı (mikoşi) sokaklarda omuzlarda gezdirilir. Bunun yanında evlerdeki kami rafı/kami köşesi (kamidana) denilen sembolik mabet ve/veya kapısının (torii) bulunduğu yerde de mabettekine benzer ibadetler gerçekleştirilir.

Şintoizm'deki tanrı/kami anlayışının ve bu düşüncenin sosyal hayatta en çok tezahür ettiği yer olan ibadet ve dinî bayramların halkta büyük bir psikolojik ve sosyolojik rahatlamaya yol açtığı ifade edilir. Dolayısıyla bu inanç kaynaklı ibadet ve davranışların, inananlara büyük katkı sunduğu söylenebilir.

⁴⁷ Yüksel Balaban, “Miyazaki Sinemasında Şintoizm Göstergelerinin Sunumu”, *Sinema ve Din* (İstanbul: Dem Yayınları, 2015), 287-308.

⁴⁸ Çiğdem Taş Alicenap, “Yerelden Evrensel Japon Anime ve Manga Sanatı”, *Sanat ve Tasarım Dergisi* 7/7 (Aralık 2014), 31-60; Eylül Arslan, *Animelerde Japon Gelenekseliği ve Kadın Temsili* (İstanbul: Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık (KDY), 2020).

Japonya’da senaristler, yazar ve çizerler için Şintoizm ve onun temel inancı kami düşüncesi, oldukça kaynak sağlamıştır. Japonya ile özdeşleşmiş Japon çizgi romanı manga ve çizgi filmi anime endüstrisinde kamiler, insanlara dinî bilgi ve ahlak aşımak, çeşitli mesajlar vermek, insanları korkutmak ve sakındırmak gibi farklı amaç ve şekillerde işlenmiştir.

Şintoizm’de icra edilen doğum, yetişkinlik, evlilik ve cenaze gibi geçiş törenlerinde tanrı anlayışının ön planda olduğu görülür. Örneğin, Şinto inancına sahip Japonların resmî nikah yanında mabede gidip ayrıca kamilerin huzurunda söz vererek, kutsanarak ve dua ederek dinî nikah kıydırması, Şintoistlerin tanrı anlayışlarının, huzurlu bir yuva kurma ve devam ettirmedeki rolünü gösterir.

Şintoizm’de tanrının gerek insan gerekse de diğer varlıklar şeklindeki tezahürü ve insanların da yaşamlarında hayırlı işler yaparak ölmeleri durumunda tanrılaşmaları anlayışı, İslam ve Yahudilik gibi tanrı ile diğer varlıkları ontolojik olarak birbirinden daha keskin hatlarla ayıran dinlerden oldukça farklıdır. Varlıklar arasındaki bu geçişkenlik, bu dini benimseyen insanların tüm varlıkları incitmekten sakınmasına vesile olmuştur.

Kâinata var olan her şeyin ruhunun olduğuna inanılması ve varlıkların, kamilerin elçisi olması veya varlıklardaki tezahürü olabileceği düşüncesinden hareketle Şintoizm’e inananların, insanlarla, hayvanlarla ve doğayla/çevreyle ilişkilerini saygı çerçevesinde, hiçbir şeye zarar vermeden sürdürmelerine sebep olmuştur. Bu durum aynı zamanda Şintoistlerin kami kavramı çerçevesinde birtakım varlıkları kutsallaştırarak onları değerli ve dokunulmaz kılması şeklinde de anlamlandırılabilir.

Kamilerin, yaşayan insanları her zaman gözetlediği, onları yaptıkları amelere göre dünyada iken ve öldükten sonra mükafatlandırıp cezalandırdıkları düşüncesi, geçmişte olduğu gibi günümüzde de pek çok Şintoist’i yanlış ve kötü işler yapmaktan alıkoymuştur. Bu açıdan bakıldığında Şintoizm’deki ahlak anlayışının tanrı inancıyla ne kadar bağlantılı olduğu görülür. Dolayısıyla diğer inançlardan farklı olsa da Şintoizm’deki tanrı anlayışının, bu dine inananların yaşamlarının her yönüne etki ettiği ve onları çoğu zaman olumlu davranışlara teşvik ettiği söylenebilir.

İntihal Taraması

Plagiarism Detection

Bu makale intihal taramasından geçirildi/This paper was checked for plagiarism

Etik Beyan Ethical Statement

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. | It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Finansman Grant Support

Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir. | The authors declared that this study has received no financial support.

Açık Erişim Lisansı Open Access License

Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır. | This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

Telif Hakkı Copyright

Yazar(lar) | Author(s): Halil İbrahim Şenavcu

Kaynakça

- Akbay, Okan Haluk. "Japon Atasözlerinde Geçen Bazı Hayvan İmgeleri Üzerine Tespitler". *Seçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 31 (12 Şubat 2015), 127-146. <https://doi.org/10.21497/sefad.20342>
- Akbay, Okan Haluk. *Kojiki: Japon Mitolojisine Bir Yolculuk*. Konya: Çizgi Kitabevi, 2014.
- Allen, David - Sumida, Chiyomi. "Coming of Age Day, a Big Event for Japanese Youths, Is Steeped in Tradition". *Stars and Stripes*. Erişim 18 Ekim 2021. <https://www.strips.com/news/coming-of-age-day-a-big-event-for-japanese-youths-is-steeped-in-tradition-1.15223>
- Arslan, Eylül. *Animelerde Japon Gelenekselliği ve Kadın Temsili*. İstanbul: Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık (KDY), 2020.
- Arslan, Hammet. "Budizm". *Doğudan Batıya Düşüncenin Serüveni (I-X)*. ed. Bayram Ali Çetinkaya. 1/675-722. İstanbul: İnsan Yayınları, 2015.
- Arslan, Hammet. "Budizm'in Çin'e Girişinde İpek Yolunun Önemi ve İşlevi". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/1 (Haziran 2018), 1-21. <https://doi.org/10.30627/cuilah.440522>
- Arslan, Hammet. *Kutsal Metinlere Göre Budizm'de Manastır Hayatı*. İzmir: Tibyan Yayıncılık, 2015.
- Ashkenazi, Michael. *Japon Mitolojisi*. çev. Özlem Özarpacı. İstanbul: Say Yayınları, 2018.
- Ashkenazi, Michael. *Matsuri: Festivals of a Japanese Town*. Honolulu: University of Hawaii Press, 1993.
- Aston, William George. "Shinto". *Encyclopedia of Religion and Ethics*. ed. James Hastings. 11/462-471. Edinburgh: T. and T. Clark Ltd., 1981.
- Aston, William George. *Shinto (The Way of the Gods)*. London: Longmans, 1905.
- Balaban, Yüksel. "Miyazaki Sinemasında Şintoizm Göstergelerinin Sunumu". *Sinema ve Din*. 287-308. İstanbul: Dem Yayınları, 2015.
- Blaster, Master. "Omiyamairi: How Japan Welcomes Babies into the World". *SoraNews24 -Japan News-* (blog). Erişim 18 Ekim 2021. <https://soranews24.com/2013/07/12/omiyamairi-how-japan-welcomes-babies-into-the-world/>
- Bocking, Brian. *A Popular Dictionary of Shinto*. Surrey: Curzon Press, 2005.
- Bowker, John. *The Concise Oxford Dictionary of World Religions*. Oxford: Oxford University Press, 2000.
- "The Kojiki". çev. Basil Hall Chamberlain. Erişim 15 Şubat 2022. <https://www.sacred-texts.com/shi/kojiki.htm>

- Cihan, Ahmet. "Japonya ve Türkiye'de Evlenme Törenleri". *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* 1 (2003), 17-24.
- Cox, James L. *Kutsal İfade Etmek: Din Fenomenolojisine Giriş*. çev. Fuat Aydın. İstanbul: İz Yayıncılık, 2004.
- Demirci, Kürşat. "Bir Din Olarak Şintoizm'in Gelişim Süreci". *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi* 16 (2002), 76-79.
- Demirci, Kürşat. "Şintoizm". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 39/177-179. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Eliade, Mircea. *Kutsal ve Dindışı*. çev. Mehmet Ali Kılıçbay. Ankara: Gece Yayınları, 1991.
- Eliade, Mircea - Couliano, Ioan P. *Dinler Tarihi Sözlüğü*. çev. Ali Erbaş. İstanbul: İnsan Yayınları, 1997.
- Fairchild, William P. "Shamanism in Japan". *Folklore Studies* 21 (1962), 1-122.
- Grapard, Allan G. "Shinto". *Kodansha Encyclopedia of Japan*. ed. Gen Itasaka. 7/125-132. Tokyo: Kodansha, 1983.
- Güç, Ahmet. *Dinlerde Mabed ve İbadet*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005.
- Güvenç, Bozkurt. *Japon Kültürü*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2. Basım, 2002.
- Hagan, Michael. *Japanese Festivals and Holidays: A Study of Applied Social Control Theory*. Ann Arbor: Central Missouri State University, Yüksek Lisans Tezi, 1997.
- Hearn, Lafcadio. *Japonya*. çev. Oğuz Adanır. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2016.
- Hendry, Joy. *Understanding Japanese Society*. London: Routledge, 2. Basım, 1995.
- Hirai, Naofusa. "Shinto". *The Encyclopedia of Religion*. ed. Mircea Eliade. 13/280-294. New York: The Macmillan Co., 1987.
- Hume, Robert E. *The World's Living Religions*. New York: Charles Scribner's Sons, 1959.
- Hunter, Janet E. *Modern Japonya'nın Doğuşu: 1853'ten Günümüze*. çev. Müfit Günay. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2002.
- Inoue, Nobutaka (ed.). *Kami*. çev. Normon Havens. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998.
- Ito, Mikiharu. "Evolution of the Concept of Kami". çev. Normon Havens. *Kami*. ed. Nobutaka Inoue. 20-41. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics/Kokugakuin University, 1998.
- Ito, Mikiharu. "Festivals, Matsuri". *Kodansha Encyclopedia of Japan*. ed. Gen Itasaka. 2/252-258. Tokyo: Kodansha, 1983.
- Karataş, Hüsamettin. "Erken Dönem Japon Budizmi". *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/2 (2013), 53-67.
- Karataş, Hüsamettin. "Japon Halk Dini Geleneğinde Kami Kültü". *The Journal of Academic Social Science Studies* 13/79 (2020), 307-319. <https://doi.org/10.29228/JASSS.42160>
- Karataş, Hüsamettin. *Nichiren Budizmi*. Ankara: Berikan Yayınevi, 2020.
- Karataş, Hüsamettin. "Şintoizm'de Arınma Ayinleri". *The Journal of Academic Social Science Studies* 78 (Aralık 2019), 1-12. <https://doi.org/10.29228/JASSS.40299>
- Keiichi, Yanagawa. "The Sensation of Matsuri". çev. Norman Havens. *Matsuri: Festival and Rite in Japanese Life*. ed. Inoue Nobutaka. 3-17. Tokyo: Institute for Japanese Culture and Classics / Kokugakuin University, 1988.
- Kerbo, Harold R. - McKinsty, John A. *Modern Japan*. Singapore: McGraw-Hill, 1998.
- Kitagawa, Joseph M. "Japanese Religion: An Overview". *The Encyclopedia of Religion*. ed. Mircea Eliade. 7/520-568. New York: MacMillan Co., 1987.
- Kitagawa, Joseph M. "Japonya Dinleri". çev. Abdullah Davudoğlu. *Asya Dinleri*. 475-615. İstanbul: İnkılâb Yayınları, 2002.

- Kitagawa, Joseph M. *On Understanding Japanese Religion*. New Jersey: Princeton University Press, 1987.
- Kitamura, Petek. *Japonya / Kiraz Çiçeklerinin Ülkesi*. İstanbul: Epsilon Yayınevi, 2004.
- Matsunami, Kodo. *A Guide to Japanese Buddhism*. Tokyo: Japan Buddhist Federation, 2004.
- Ministry of Foreign Affairs of Japan. "Coming-of-Age Day". Erişim 18 Ekim 2021. <https://web-japan.org/kidsweb/explore/calendar/january/seijinshiki.html>
- Ono, Sokyō. *Şinto: Kamilerin Yolu*. çev. Suat Ertüzün. İstanbul: Okyanus, 2004.
- Oto, Tokihiko. "Shinto Family Altars". *Kodansha Encyclopedia of Japan*. ed. Gen Itasaka. 7/137. Tokyo: Kodansha, 1983.
- Özhan, Günhan. *Japon Zihniyeti*. Ankara: Hitabevi Yayınları, 2014.
- Plutschow, Herbert E. - O'Neill, Patrick Geoffrey. *Matsuri: The Festivals of Japan*. Surrey: Japan Library, 1996.
- Reader, Ian. *Religion in Contemporary Japan*. London: MacMillan Press, 1991.
- Schimmel, Annamari. *Dinler Tarihine Giriş*. İstanbul: Kırkambar Yayınları, 1999.
- Sullivan, Patricia. "William Bunce, 100; Demilitarized Japanese Institutions After War". *Washington Post* (14 Ağustos 2008). <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/08/13/AR2008081303499.html>
- Susuz Aygül, Merve. "Japonya'da Kamakura Dönemi (1185-1333) Budist Okulları ve Manastır Kurumu". *Din ve Felsefe Araştırmaları* 3/6 (Aralık 2020), 209-231.
- Şamlıoğlu, İbrahim Emre. *Çin ve Japon Dinlerinde Dağ Kültü*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Şenavcu, Halil İbrahim. "Japon Dinî Bayramlarının Genel Özellikleri ve Sosyal Hayattaki Yeri". *Mizânü'l-Hak: İslami İlimler Dergisi* 2 (Haziran 2016), 41-56.
- Şenavcu, Halil İbrahim. "Japon Dinleri". *Dünya Dinleri*. ed. Şinasi Gündüz. 262-282. İstanbul: Millel & Nihal, 2019.
- Şenavcu, Halil İbrahim. "Şintoizm'de Hayvanlar". *Kutsal ve Hayvan: Dinlerin Hayvanlara Bakışı*. ed. Süleyman Turan. 445-465. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2020.
- Takahashi, Dionnie. "Baby Celebrations - the Japanese Way 1 (Naming Ceremony)". *Blackcabbit's World* (blog). Erişim 18 Ekim 2021. <https://blackcabbit.wordpress.com/2010/07/14/babycelebrations1/>
- Takahashi, Dionnie. "Baby Celebrations - the Japanese Way 2 (First Shrine Visit)". *Blackcabbit's World* (blog). Erişim 18 Ekim 2021. <https://blackcabbit.wordpress.com/2010/07/28/babycelebrations2/>
- Tamaru, Noriyoshi. "Buddhism". *Religion in Japanese Culture*. ed. Noriyoshi Tamaru - David Reid. 43-62. Tokyo: Kodansha International Ltd, 1996.
- Taş Alicenap, Çiğdem. "Yerelden Evrensel Japon Anime ve Manga Sanatı". *Sanat ve Tasarım Dergisi* 7/7 (Aralık 2014), 31-60. <https://doi.org/10.20488/austd.97233>
- Tuncoku, A. Mete. *Güneşin Doğduğu Adalardan Mektup Var: Bir Türk Öğrencinin Japonya İzlenimleri*. Ankara: Türk Japon Üniversiteler Derneği, 2001.
- Turan, Emine Zehra. *Budizm'de Manastır Hayatı*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004.
- Ueda, Kenji. "Shinto". *Religion in Japanese Culture*. ed. Noriyoshi Tamaru - David Reid. 27-42. Tokyo: Kodansha International, 1996.
- Wolferen, Karel Van. *Japon Gücünün Sırrı: Devletsiz Bir Millet'in İnsanları ve Politikası*. çev. İnci Kurmuş. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1992.
- "Statistics Bureau, Ministry of Internal Affairs and Communications, Japan. Statistical Handbook of Japan 2020". Erişim 12 Ekim 2021. <https://www.stat.go.jp/english/data/handbook/pdf/2020all.pdf>